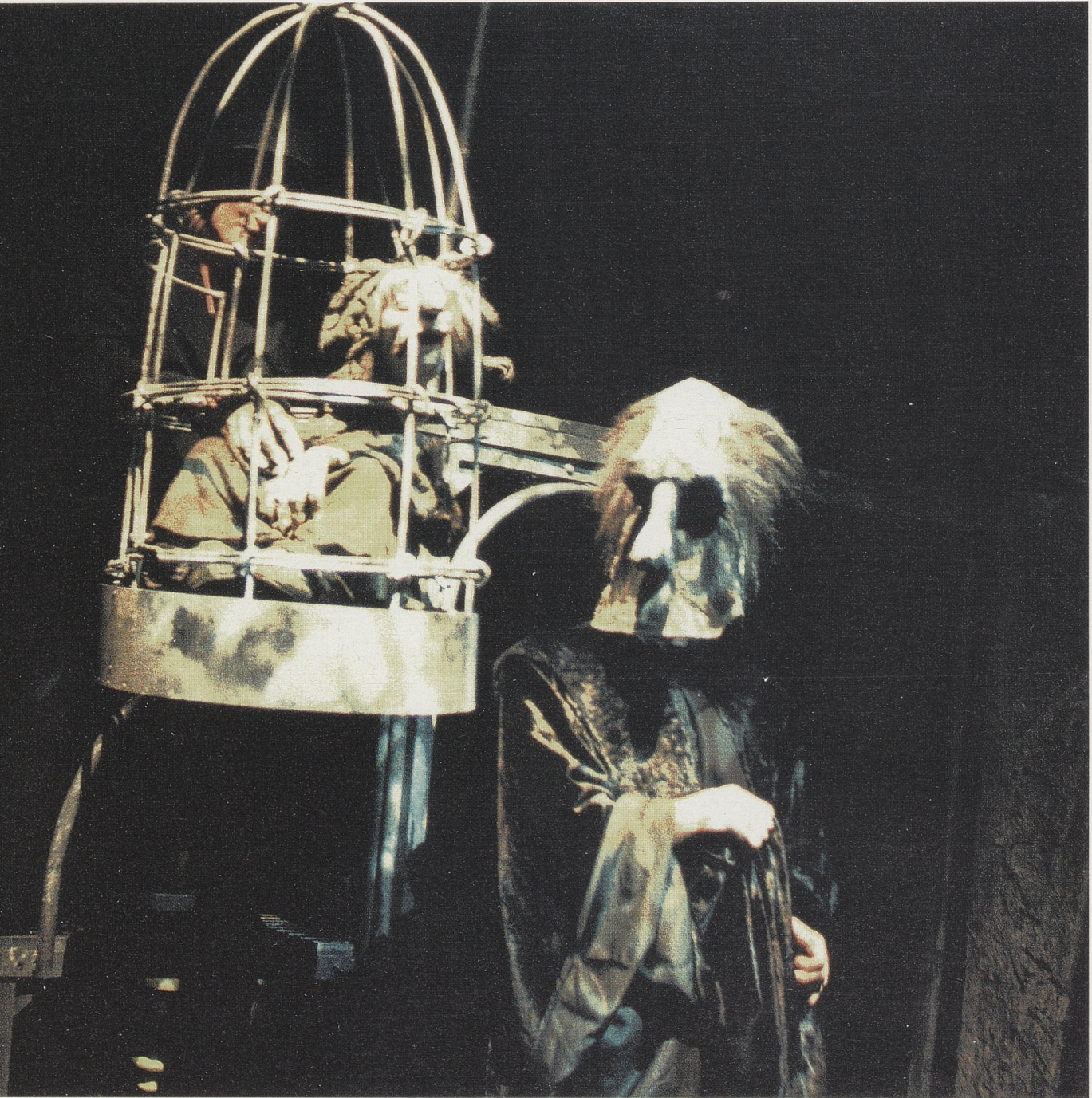

Ringeren

i Notre Dame

av Victor Hugo

Ringeren i Notre Dame

er en av våre mest klassiske klassikere – en historie de fleste av oss har et forhold til! Vi har alle på ett eller annet tidspunkt i livet grått av medlidenhet, blitt rasende over urettferdigheten, og vi har blitt grepet av den sanne kjærlighetens triste skjebne. Har du lest boken, har du sett en av filmene (og dem er det mange av), eller har du kanskje sett den på teater?

For enhver generasjon finnes det nye tolkninger – den siste, og kanskje mest sette er Walt Disneys tegnefilm for barn. Men Ringeren i Notre Dame er ikke en historie for de minste barna. Det er dypst sett en historie om samfunnets urettferdighet, om makt og opprør – og om uselvvisk kjærlighet.

Vi ville gjerne gi ”Ringeren” tilbake til ungdom og voksne! Men vi ville gjøre det på vår måte – gjennom figurteater, masker og dukker.

Estetikken og brutaliteten, skjønnheten og fattigdommen i 1400-tallets Frankrike har inspirert instruktør, scenograf, designere, skuespillere og teknikere til å skape en visuell, fargerik og annerledes ”Ringeren”. Men historien er beholdt – og er tilpasset figurteatrets spesielle uttrykksform.

Og vi håper at den nok en gang vil berøre, opprøre og glede!

Velkommen i teatret!

Bente Erichsen
Teatersjef

Utgitt av Riksteatret
Kongens gate 1 - 0153 Oslo

Ansvarlig utgiver: Teatersjef Bente Erichsen
I redaksjonen: Harry Guttormsen, Ann Berglund, Tore Kamfjord og Steinar Vestli (red.)
Foto: Marit Anna Evanger
Grafisk design: Designwerke
Opplag: 2500
Trykk: Enersens Trykkeri as

NB Rana
Depotbiblioteket

Paris 1482

av Jean-Yves Gallardo

For to år siden besøkte jeg Notre-Dame. Det har jeg verken gjort før eller senere. Da hendte det meg noe som jeg aldri har glemt. Der oppe, nesten i toppen av tårnet, sniker det seg på meg noen merkelige fornemmelser. Først blir jeg var lukten, nesten en stank. Lydene er også forandret. Bilene høres ikke lenger. Det høres bare stemmer fra markedet, utrop, grynt og vrinsk. Jeg går mot en glugge for å få frisk luft og ser da utover en for meg overraskende liten by, nærmest en landsby. En tykk bymur, tydeligvis allerede for liten. Men Gud for en stank! Jeg løper ned trappen, forvirret over disse inntrykk som må være fra en fjern fortid. Kirketorget fullt av mennesker og dyr. De fleste har noe å selge, ser det ut til - grønnsaker, frukt, krydderbrød, silke, fløyel, griser hester, endog sex ... Det tiggas, synges og kjeftes.

Jeg går mot Seinens venstre bredd hvor studentene allerede myldrer. Det er hus på Saint-Michel-broen - seks etasjers hus på hver side med mange forskjellige virksomheter; fargere, smeder, harpemakere og skrivere. Og lukten blir verre; jeg nærmer meg garveriene og det stinker av gammelt skinn. På hjørnet av Rue de Béjune og Rue Sucre-Raisin er stemningen høy: trubadurer deklamerer dikt, studenter drikker seg sanseløse på øl og vin. Det kurtiseres, det kjøpslåes, det krangles, det soves- og spys - i strøkets utallige vertshus. Jeg haster videre gjennom disse skumle, trange gatene, noen brolagte, andre ikke, men alle

dekket med søppel og ikke minst avføring.

Jeg kommer til en åpen plass i Rue Marmouset, tydeligvis ubebodd i lang tid, og jeg erindrer historien om en barber og en delikatessemaker som hadde det grusomste samarbeid: Paris' mest berømte kjøttpâté laget ut av fremmede studenter som barbereren hadde skåret strupen over på. De to morderne ble brent i et jernbur, husene deres ble jevnet med jorden og stedet ble senere skydd i hundre år. Jeg forlater plassen med et grøss og kommer meg videre i retning av broen Pont au Change. Da jeg kommer midt ut på broen kan jeg høre lydene fra fengselet bak meg, fangene som skriker under tortur og av ensomhet og galskap. De overdøver fullstendig bakerne på andre siden av broen som falbyr mel og brød fra båtene sine langs kaien.

I Rue Saint-Denis kommer et tog av mennesker; en forbryter føres til galgen i åsen Montfaucon. Ved nr. 237, et kloster, stopper toget, den dødsdømte kysser korset i muren og får sitt siste måltid av nonnene - tre stykker brød og et beger vin. Opp bak meg kommer en hoiende flokk mennesker: en prostituert som har forvillet seg, føres tilbake til horestrøket, sittende på et esel, bak frem, med stråhatt på hodet og eselhalen i hendene.

Jeg nærmer meg Hallene med sine blodstenkte brosteiner. Her er det kaos, menneske- og dyrekadavre ligger på plassen, svære rotter løper rundt, kjerringer selger fisk eller stinkende kjøtt. En mann tilbyr meg et

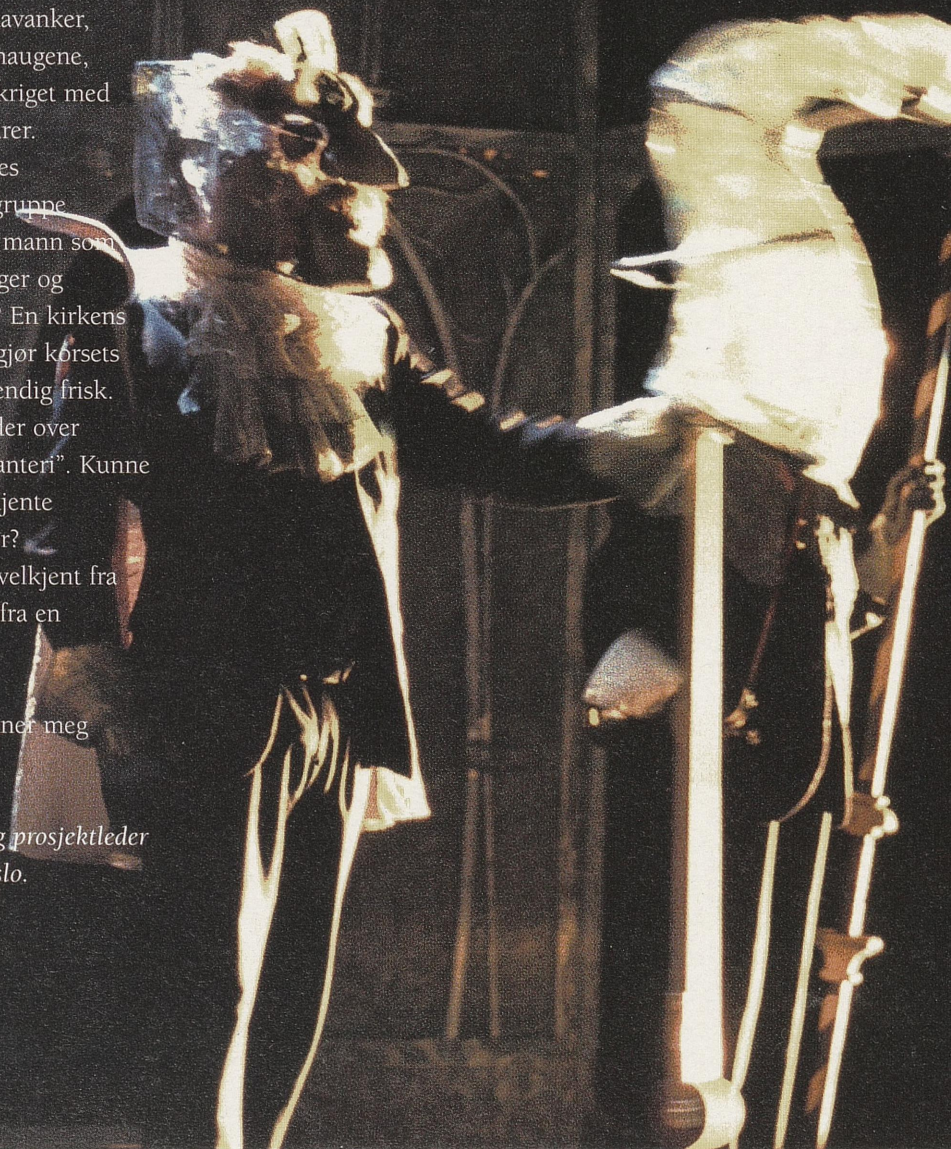
møte med djevelen i Katakombene mot en slant. En gammel gubbe trekker ut tenner, krøplinger livnærer seg på sine skavanker, gatepiker selger glede bak søppelhaugene, mens en stakkar i gapestokk blir kriget med råtne egg; han har solgt dårlige varer.

På min vandring videre i gatenes krinkelkroker kommer jeg til en gruppe mennesker som står og iakttar en mann som ligger på bakken. Han har rykninger og skjelvinger. Han fråder. Fallesyke? En kirkens mann nærmer seg. Han mumler, gjør korsets tegn og den syke reiser seg, fullstendig frisk. Noen i folkemengden roper: "Under over under!", andre mumler "juks og fanteri". Kunne dette være Miraklenes Plass, det kjente tilholdssted for tyver og sjarlataner?

"Og her ser dere Notre-Dame, velkjent fra Victor Hugos' roman!" gjaller det fra en høyttaler på en av Paris' mange sightseeingbåter.

Og fortryllelsen er brutt. Jeg befinner meg nederst i trappen til kirketårnet ...

Jean-Yves Gallardo er journalist og prosjektleder ved Centre Culturel Française i Oslo.

Tanker rundt Victor Hugos Notre-Dame

Av Torgeir Rebolledo Pedersen

“**T**he Hunchback of Notre-Dame” het byggesettet. Det fulgte bruksanvisning med, men ingen historie. Jeg var vel 13 år. Jeg limte monstret i hop. Så limte jeg det fast til gapestokken. Så malte jeg hele stasen. Fra topp til tå. Jeg malte de blodige sårene fra piskeslagene. De var stanset ut som dype renner i plastikkpukkelen. Jeg malte dem røde. Med stø pensel. Helt uten medynk. Som var jeg selve bøddelen med den nihalede katt.

Mitt andre møte med Ringeren i Notre Dame var filmen, der Charles Laughton er Quasimodo og Maureen O'Hara Esmeralda. Klassikeren fra 1939. Den som ender godt. Siden leste jeg selve boka. Den som ikke ender godt. Det svære verket “Notre-Dame de Paris”. En bredt anlagt historisk roman fra Paris i Ludvig XIs siste regjeringsår. Året 1482. Hovedpersonen i boka er - syns jeg - framfor alt katedralen. Gotikken. Boka av stein, som boktrykkerkunsten skulle skrive videre. Arkitekturen som Kunstens Mor. Notre-Dame, med alle barna. De som snart skulle vokse fra henne, og rydde seg helt egne verdener som billedkunst, skulptur, musikk og diktekunst. Diktekunsten, som noen hundreår senere skulle finne det greske ordet “ÁΝΑΤΙΚΗ” risset inn i et av katedralens mer bortgjemte tårn. Ordet “ananke”, som betyr DEN UAVVENDELIGE SKJEBNE. Steinordet hele denne papirboka bygger på. Historien om Skjønnheten og Udyret. Historien om skinn som bedrar. Historien om Skjønnheten i Udyret. Historien om presten Frollos blinde

begjær. Han som ville være Guds tjener, men endte sitt liv som Satans. Om sigøynerjenta Esmeraldas blinde kjærlighet. En sterk og gripende beretning, ikke bare om menneskelig dårskap, men også om kjærligheten, kilden til all menneskelig storhet.

Verden er et byggesett. Ta med lim, pinsett, mørtel, murskje, stein og drøm. Notre-Dame ble påbegynt for over åtte hundre år siden. Tiden går. Notre-Dame består. Og hvor står nå vi? En stakket stund. Vi er engangskatedraler; engangskatedraler for Vårherre og for våre lengsler.

Og en pukkelrygg kan vise seg å være katedral så god som noen. Han kan vise seg å være selve katedralens sjel. Høyst ærede alle som måtte ha forvillet seg inn hit. Høyst ærede ungdommer! Høyst ærede katedraler!

Som dere strekker dere mot lyset, mot skjønnhet og modning og allmenn anerkjennelse, som dere strekker dere mot klisjeene, ta et råd fra en tilårskommen poet: Ta vare på Ringeren i dere. Sjelen som kan gi nye tanker et fristed. Som kan gi det ukjente eksil. Ring det rare inn i dere. Også dette splitter nye spillet. Historien om historien, om igjen. Denne gangen som teater. Vi skriver 1998. Len dere femhundreogseksten år tilbake. Se rett fram, og skjerp hva dere ellers måtte ha av sanser. Denne historien angår ennå. Her og Nå.

Takk for oppmerksomheten. Disse ord er ingen bruksanvisning for opplevelse. Bare, i all ærbødighet, en manns ringe tanker rundt sitt Notre-Dame.

Ringeren

i Notre Dame

av Victor Hugo

Dramatisert av Ken Hill. Bearbeidet for figurteater av Harry Guttormsen.

Skuespillere:

Kari Bunæs
Anne Stray
Anders Sundstedt
Niels Peter Underland
Paal Viken Bakke

Regi og oversettelse:

Harry Guttormsen

Scenografi, kostyme- og dukkedesign:

Lisbet Narud

Lyddesign:

Lars Årdal

Lyssetting:

Stian Lindquist og Rune Aspeggen

Inspisient og turnéleder:

Espen Fjordheim

Bemanning på turné:

Scenemester:

Per Erik Strøm (oppsetn.leder)

Tekniker:

Julian Madsø

Lysmester:

Rune Aspeggen

Lystekniker:

Gro Kristensen

Lydtekniker:

Lars Årdal/Lech Janowski

Rekvisitør:

Sandra Sandbye

Dekorasjon, kostymer, masker og rekvisitter er produsert ved Riksteatret under ledelse av verkstedsmester Harald Knudsen, leder for systua Solveig Engh, leder for rekvisittavdelingen Nina Hellum og leder for maskeavdelingen Line Hvalbye Grønli. Dukkene er laget under ledelse av dukkemaker Sverre Johansen med assistanse fra Grete Larssen og Ellen Mette Berntsen.

Suffli i produksjonsperioden: Jeanette Skjæggestad.

Musikk fra:

J.S. Bach: Toccata, Adagio og Fuge i C dur BWV 564, Adagio. Dead Can Dance, Saldek. W.A. Mozart: Tyrkisk Marsj, Klaversonate nr. 2. A. Vivaldi: Årstidene, Vår, Largo. S. Rachmaninov: Pianokonsert nr. 2 i C moll, op. 18 Adagio sostenuto. A. Bocilini: Caruso. J.S. Bach: Passacaglia i C dur, BWV 564. A. Vivaldi: Årstidene, Sommer, Presto. Verdi: Requiem, Dies irae.

Teaterforlag: Arvid Englund AB

Skandinavisk premiere i Stockholm 17. mai 1998

Norgespremiere under Festspillene i Bergen 24. mai 1998

Turnépremiere i Kristiansand 1. september 1998

Victor Marie Hugo

(1802-1885)

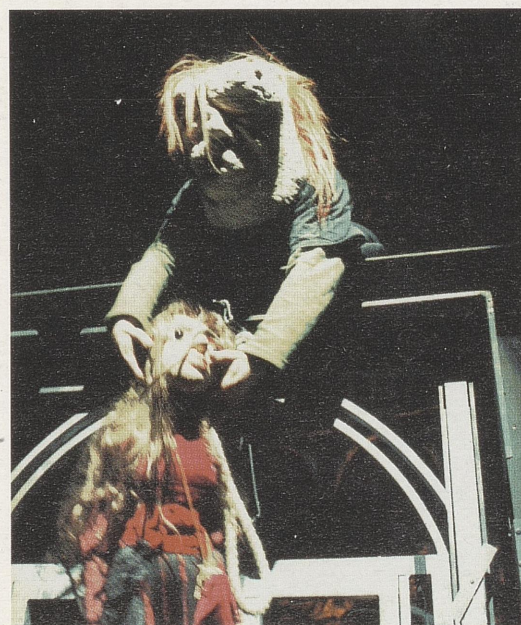
Victor Hugo er en av gigantene i fransk åndsliv og er regnet som Frankrikes nasjonaldikter. I nærmere 70 år var Hugo produktiv, og arbeidene hans spenner fra lyrikk, romaner og drama til litterær teori og politisk satire. Hugo regnes nok som den fremste representanten for romantikken i Frankrike, men hans seneste romaner og diktsamlinger har klare realistiske trekk.

Størst er Victor Hugo som lyriker, med en mesterlig stilkunst og overveldende språklig rikdom. Styrken ligger først og fremst i hans enestående evne til å skape bilder. Hugos lyriske hovedverk er *La Légende des siècles* (1859-83).

Blant Hugos mest kjente dramatiske verker finner vi *Cromwell* (1827), *Hernani* (1830) og *Ruy Blas* (1838). Hans store romaner er oversatt til en rekke språk, og flere er dramatisert, blant andre *Ringeren i Notre-Dame* (*Notre-Dame de Paris*, 1831) og *Les Misérables* (1862).

Victor Hugo tar avstand fra den stramme inndelingen i komedie og tragedie ut fra det syn at livet ikke kjenner et slikt absolutt skille. Hugo forsøker å skildre livets mangfoldighet - tingenes særpreget og individualitet - i motsetning til klassisismens søken etter det generelle.

Kilde: Aschehoug og Gyldendals Store norske Leksikon, bind 7, 1987.

Skuespillere

Harry Guttormsen, regissør

Utdannet ved regilinjen ved Statens Teaterhøgskole. Har signert forestillinger til de fleste av våre institusjonsteatre, bl.a. Fjernsynsteatret, Trøndelag Teater, Det Norske Teatret, Nationaltheatret, Torshovteatret, Riksteatret og Oslo Nye Teater. For tiden er han fast instruktør ved Det Norske Teatret, der han bl.a. var ansvarlig for suksessforestillingen Guten og Stjerna. Harry Guttormsens forrige oppgave ved Riksteatret var figurteaterforestillingen Askeladden og de gode hjelperne - også den i samarbeid med scenografen Lisbeth Narud.

Lisbeth Narud, scenograf

Utdannet ved Statens Kunst- og Håndverksskole. Jobber frilans som scenograf og dukkedesigner og har bl.a. vært engasjert ved Riksteatret, Oslo Nyes Dukketeater, Agder Teater og flere frie profesjonelle grupper. Hun har også arbeidet med animasjonsfilm. Blant hennes større oppgaver med figurteater kan vi nevne Ask og Embla, Brødrene Løvehjerte og Hedda Gabler ved Oslo Nyes Dukketeater. Hedda Gabler fikk pris for beste scenografi i Baltic House Festival i St. Petersburg i 1995. Ved Riksteatret har hun hatt ansvar for scenografi, kostyme- og dukkedesign for Den Lille Prinsen og Askeladden og de gode hjelperne.

Kari Bunæs

Utdannet ved bl.a. Teaterlinjen ved Romerike Folkehøgskole og Teaterhøgskolan i Malmö. Hun har vært engasjert ved en rekke teatre i Sverige, bl.a. ved Allan Edwalls teater i Stockholm. Kari Bunæs har også vært ansatt ved Nordland Teater, hvor hun bl.a. spilte Beatie i Røtter. Hun har hatt flere oppdrag i Sveriges Television og NRK TV.

Anders Sundstedt

Utdannet ved Riksteatrets Dukketeaterskole. Har hatt ulike oppgaver ved Riksteatrets Dukketeater siden starten i 1987, og var bl.a. ansvarlig for regien på Riksteatrets dukketeateroppsetning Den Lille prinsen. Han spilte selv flygeren i forestillingen. Anders Sundstedt var med og stiftet Akademiet for figurteater ved Høgskolen i Østfold, hvor han også underviser. Ved siden av ulike regioppgaver for frie grupper er han en hyppig foredragsholder om ulike sider av teaterets virksomhet.

Anne Stray

Utdannet ved Riksteatrets Dukketeaterskole, og har medvirket i de fleste av dukketeateroppsetningene ved teatret fra Jeppe Jansens Giraff til Den Lille Prinsen. Gjestet i to år Oslo Nyes Dukketeater og har turnert med egen soloforestilling. Anne Stray har medvirket i en rekke danseforestillinger, sist i

butohforestillingen Min Tanaka basert på Munchs liv. Hun har hatt flere oppdrag for Tv og radio og har spilt i filmer som bl.a. Døden på Oslo S, Fredrikssons Fabrikk og Jakten på nyrestein.

Niels Peter Underland

Utdannet bl.a. ved École International de Théâtre Jacques Lecoq i Paris. Har erfaring fra ulike former for teater, bl.a. japansk butoh-dans, barneforestillingen Ha det på badet og Stolane ved Det Norske Teatret. Niels Peter Underland har også hatt en rekke regi- og undervisningsoppgaver og har vært leder av Teater Joker.

Paal Viken Bakke

Utdannet ved Norsk Dukketeaterakademi. Han har vært engasjert ved Oslo Nyes Dukketeater og i en rekke frie grupper, bl.a. Cirka Teater, som skal delta på verdensutstillingen i Lisboa med utendørsforestillingen Poste Restante, og representerte Norge ved den andre internasjonale dukketeaterfestivalen i Lahore i Pakistan. Paal Viken Bakke er med i teatergruppa Pip & Co. og er aktiv musiker.

TURNÉRUTE

Depotbiblioteket

75sd 55 043

Tir	01.09	KRISTIANSAND
Man	07.09	TROMSØ
Ons	09.09	FINNSNES
Fre	11.09	NARVIK
Søn	13.09	HARSTAD
Ons	16.09	SKJERVØY
Tor	17.09	ALTA
Man	21.09	HAMMERFEST
Søn	27.09	NØTTERØY
Man	28.09	HORTEN
Tir	29.09	ASKER
Ons	30.09	KONGSVINGER
Tor	01.10	ELVERUM
Fre	02.10	MOELV
Søn	04.10	LILLEHAMMER
Man	05.10	GJØVIK
Tir	06.10	HOVI LAND
Ons	07.10	FAGERNES
Tor	08.10	ÅL
Man	12.10	VIKERSUND
Tor	15.10	KONGSBERG
Man	19.10	GRIMSTAD
Tor	22.10	KRISTIANSAND
Man	26.10	SANDEFJORD
Tir	27.10	DRAMMEN
Tor	29.10	DRAMMEN
Man	02.11	BRYNE
Tir	03.11	HAUGESUND
Tor	05.11	LØRENSKOG
Søn	08.11	BØ

Med forbehold om endringer

Program kr. 20,-